

Příprava a vedení boje v noci

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka G. D. Gorodeckého, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 3/1983.

Sovětské vojenské umění hodnotí nepřetržitost vedení bojové činnosti ve dne i v noci jako jeden z nejdůležitějších principů soudobého vševojskového boje, jehož zachování umožňuje udržovat iniciativu, vnucovat svou vůli nepříteli, mařit jeho zámysly a dosahovat vítězství s malými ztrátami.

Faktor času nabývá v současné době na prvořadém významu. Zejména proto se jasně projevil tendence k narůstání úlohy a rozsahu bojové činnosti v noci v soudo-

bém vševojskovém boji. Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že boj v noci může být úspěšný jen za podmínky jeho dovedné a všestranné přípravy, mistrného použití druhů vojsk a speciálních vojsk, osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci.

Cílem článku je rozbrat, na základě analýzy zkušeností z druhé světové války a dalších lokálních válek i soudobých názorů, některé otázky přípravy a vedení útoku v noci útvary a svazky.

Druhá světová válka a lokální války ukázaly, že svazky a útvary pozemních vojsk s dovedným využitím noční doby úspěšně prolamovaly připravenou obranu, obsazovaly mezilehlé obranné čáry v operační hloubce, vedly střetné boje, prováděly násilný přechod vodních překážek, pronásledovaly nepřítel a odrážely protizteče jeho sil v převaze.

Úrputný boj o získání času zvyšuje význam boje v noci, **zvláště při rozvíjení útoku v operační hloubce obrany nepřítel.**

Např. v minulých válkách tankových a mechanizovaných sborů v útočných operacích v noci v letech 1943–1945 tvořily až 40 % celkové doby jejich činnosti v operační hloubce obrany. Jejich potřeba v soudobých operacích se zřejmě zvětšila. To je podmíněno vyšší bojovostí vojsk, dynamickým vývojem situace, častější a rychlejší změnou způsobů bojové činnosti vojsk. Např. průlom obranných čar a násilný přechod vodních překážek z chodu mohou rychle přerůst ve střetný boj nebo pronásledování; ty mohou v krátké době skon-

čit bojem k obkličení nebo přechodem do obrany k odražení protiztečí záloh nepřítel.

Možnosti vojsk k plnění bojových úkolů v noci v soudobém vševojskovém boji podstatně vzrostly v důsledku jejich vybavení novou výzbrojí, radiolokační a jinou technikou, osvětlovacími prostředky a různými přístroji pro vidění v noci.

Historické zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že útok v noci byl obvykle zahajován průlomem obrany nepřítel jak po přesunu z hloubky, tak i z přímého dotyku s ním, nebo byl pokračováním denní bojové činnosti. Nejsložitější byl bezesporu poslední z nich. V letech války se velitelé a štáby všemožně snažili přecházet od denní činnosti k noční bez snížení bojové aktivity vojsk a nepřipustit ani nejmenší přestávku. To zbavilo nepřítel možnosti využívat noci k přeskupení vojsk a k přísunu záloh.

Činnost v noci byla připravována zpravidla předem, s maximálním využitím den-

ni doby a za dodržení těchto nejdůležitějších požadavků:

- udržování nepřetržité bojové pohotovosti vojsk ke splnění bojových úkolů v noci,
- zabezpečení operativnosti a utajení přípravy k boji v noci,
- souběžná příprava na několika velitelско-štábních stupních,
- poskytnutí velké části denní doby vojskům na praktickou přípravu atd.

To umožňovalo racionálně využívat omezené části denní doby, kterou měli obyčejně velitelé a štáby k dispozici po obdržení bojového úkolu k činnosti v noci.

Boj o získání času v soudobém vševojskovém boji se ještě více zosťhuje a úspěchu v něm mohou dosáhnout ti velitelé a štáby, kteří zvládli umění prognózovat situaci a včas uskutečnit maximum opatření k přípravě vojsk k činnosti v noci ještě před obdržením úkolu.

Mezi ně mohou patřit:

- doplnění jednotek a útvarů zásobami materiálních prostředků, včetně osvětlovacích a signálních,
- příprava bojové techniky k činnosti v noci,
- způsob osvětlování cílů pro dělostřelectvo a letectvo v hloubce nepřátelské obrany,
- organizace a vytýčování světelných orientačních bodů (směrů) vyznačujících směr útoku,
- příprava světelných signálů součinnosti (vzájemného rozpoznávání, udávání cílů k vyznačení linie fronty a dosažených čar),
- opatření pro boj s nepřátelskými infrapřístroji,
- organizace maskovacích opatření,
- zpracování předběžného plánu k využití sil a prostředků útoku v noci a k rychlému narůstání úsilí vojsk při přechodu z noční na denní bojovou činnost.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že včasné uskutečnění těchto opatření umožní získat čas, nezbytný k úplnému a kvalitnímu vykonání prací, které nemohou být splněny do obdržení bojového úkolu (rekognoskace, vydání bojových úkolů, organizace součinnosti a všestranného zabezpečení a jiné).

Je zcela zřejmé, že po obdržení úkolu k noční bojové činnosti bude probíhat práce na organizaci boje, vzhledem k dříve splněným opatřením, cílevědoměji a vyžádá si méně času. Nezávisle na podmínkách situace a způsobech přechodu vojsk k noční bojové činnosti musí se velitelé a štáby snažit o to, aby veškerá opatření k přípra-

vě útoku v noci byla uskutečněna na všech stupních v plném rozsahu.

Organizace útoku v noci má své zvláštnosti. Tak při **ujasnňování úkolu** velitel v první řadě stanoví, jakou jeho část je nutné splnit v noční době a jak nadřazený velitel plánuje uskutečnit přechod od denní k noční bojové činnosti, kromě toho i jaký způsob činnosti bude za svítání. Na základě toho rozděluje konkrétní opatření k přípravě boje v noci na noční a denní dobu. Přitom je velmi důležité dobu přesně propočítat, aby hlavní opatření organizace boje v noci všichni velitelé a štáby podřízených útvarů, zvláště velitelé jednotek, stačili uskutečnit bezprostředně v terénu do začátku tmy. Poskytnutí velké části denní doby podřízeným je často rozhodující podmínkou úspěšného splnění jejich určených bojových úkolů.

Při **hodnocení nepřítelů** musí velitel především stanovit možný charakter jeho činnosti v noci i za svítání, hlavní uskupení a jeho sestavu, kromě toho i nejdůležitější objekty, které je nutno zničit v noční době. Zvláštní pozornost obyčejně věnuje zjištění slabých míst v obraně nepřítelů a možnosti použití jaderných zbraní v noci, stupni jeho připravenosti k vedení boje v noci, vybavení osvětlovacími prostředky a pravděpodobného způsobu jejich použití. Je velmi důležité studovat i složení a možné varianty použití jeho záloh v noci a za svítání. Hluboká a všestranná analýza činnosti nepřítelů umožňuje veliteli vyvodit závěry, na jejichž základě může plánovat konkrétní opatření k organizaci boje v noci a jeho všestranného zabezpečení.

Na základě **hodnocení vlastních vojsk** propočítávají se jejich možnosti světelného zabezpečení, včetně množství dělostřeleckých a minometných baterií i letectva potřebného k plnění úkolů jeho uskutečnění, k oslepení cílů (objektů) nepřítelů a zničení jeho osvětlovacích prostředků na zemi i ve vzduchu. Na tomto základě si stanoví způsob použití osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci, dále úkoly k boji s infrapřístroji nepřítelů, opatření k orientaci v noci, vzájemnému rozpoznávání a udávání cílů.

Při přípravě k boji v noci má velký význam důkladné **zhodnocení terénu**. Uskutečňuje se orientačně na mapě a podrobněji v průběhu rekognoskace. Na základě studia mapy je nutné předběžně určit, jaké otázky, v jakém prostoru (úseku) je nutné upřesnit a teprve potom je možné pokračovat rekognoskací. Na stupni jednotky je ovšem lepší udělat tuto práci ihned v terénu. V průběhu rekognoskace, s přihlédnutím k viditelnosti místních předmětů

v noci, určují se orientační body, upřesňují se směry přesunů, ztečí, protiztečí a manévru, světelné orientační body (směry), způsob označování palebných čar.

V průběhu Velké vlastenecké války při nedostatku času byla rekognoskace organizována zpravidla dvakrát: ve dne a na začátku tmy. To umožňovalo správně studovat podmínky orientace, plnění bojových úkolů a dosahovat nejlépe sladěné činnosti, protože i při dobrém osvětlení obrysy místních předmětů v noci jsou velmi zkráceny. To může být důvodem dezorientace a narušení plánovaného způsobu činnosti vojsk. pečlivě provedená rekognoskace umožňovala velitelům dobře zhodnotit nepřítele i terén a upřesnit na mapě přítelé rozhodnutí.

Při určování pásma (směru) útoku v noci je nutné volit vhodný terén — poměrně otevřený, bez velkých přírodních překážek, ve tmě s dobře viditelnými orientačními body nebo místními předměty (silnice, polní cesty, okraj lesa, potoky a jiné). S cílem vyhnout se složitému manévru je nezbytné plánovat takové směry útoku, které umožňují vyjít ke stanoveným objektům úderu co nejkratší cestou.

Pásma pro útok v noci i hloubka bojových úkolů útvarů a svazků v minulé válce byly plánovány zpravidla menší než ve dne. To je možné vysvětlit omezenými možnostmi vojsk k použití osvětlovacích prostředků a nedostatečným množstvím přístrojů pro vidění v noci. Negativní vliv tmy na útočící vojska v těchto podmínkách se projevoval v maximální míře. Existence velkého množství prostředků světelného zabezpečení a přístrojů pro vidění v noci umožňuje v soudobém boji vést útok ve stejných pásmech a do stejné hloubky jako ve dne. To skýtá i možnost vyhnout se nebezpečnému nahuštění sil a prostředků.

Čas přechodu vojsk do útoku byl často určen tak, aby svazky a útvary splnily své bližší úkoly ke svtání v počáteční bojové sestavě sil a prostředků. To bylo podmíněno složitostí boje v noci, který ztěžoval narůstání úsilí způsobem zasazení druhých sledů (vševojskových záloh) do boje. Výhodnější podmínky pro jejich zasazení do boje a jejich zabezpečení vznikaly za svtání; na základě toho byla útvarům a svazkům zpravidla určována i čára bližšího úkolu. V podmínkách větší celkové hloubky bojových úkolů a bojové mobility záloh je určování takových čar účelné i v současné době.

Ke splnění úkolu pro bojovou činnost v noci vyčleňovala se do sestavy útvarů prvního sledu (bez zasazení druhého sledu nebo vševojskové zálohy) velká část sil a

prostředků. Jestliže se předpokládalo, že bližší úkol splní svazek v noční době, pak k vytvoření silného úderného sledu byly členěny bojové sestavy útvarů do jednoho sledu se silnou vševojskovou zálohou. Aby bylo zabráněno podřízenosti sil a prostředků v průběhu boje v noci, jednotky a útvary prvního sledu byly včas posilovány potřebným množstvím dělostřelectva (zpravidla větším než ve dne), ženijními a dalšími silami a prostředky. Kromě toho střelecké prapory, roty a někdy i čtyři působily v noci zpravidla společně s tanky, dělostřelectvem a ženisty. Takové použití jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk zabezpečovalo vysokou taktickou samostatnost útvarů a jednotek a možnost nepřetržitého udržování součinnosti mezi nimi.

Při organizaci součinnosti všech sil a prostředků, které se zúčastňují boje v noci, kromě základních otázek, slučuje se způsob použití osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci, vytyčení světelných orientačních bodů a jejich vydání vojskům. Je velmi důležité, aby význam každého světelného signálu (udávání cílů, vzájemného rozpoznávání, vytyčení dosažených čar, vytyčení os přesunu, čar rozvinování, průchodů v záatarasech atp.) přesně zvládli všichni vojáci.

Otázky světelného zabezpečení jsou zpravidla vyjádřeny na mapě v podobě plánu. Na základě rozhodnutí velitele obsahuje přehled sil a prostředků, které se zúčastní světelného zabezpečení a jsou vyčleněny jednotkám a útvarům, způsob osvětlování terénu a využívání přístrojů pro vidění v noci. V plánu se rovněž předpokládají opatření k dezorientaci a oslepení nepřítele, k boji s jeho osvětlovacími prostředky a přístroji pro vidění v noci.

Z bojových zkušeností vyplývá, že efektivnost světelného zabezpečení závisí na správném použití osvětlovacích prostředků na základě jejich předurčení a jejich charakteristických vlastností. Osvětlení terénu a objektů (cílů) nepřítele je neúčelnější uskutečnit na základě komplexního využití všech osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci. Podle úkolů, které vojska plní, může být osvětlení terénu a objektů (cílů) nepřítele periodické nebo nepřetržité. Periodické osvětlení, jak ukázaly zkušenosti, je výhodnější použít v případě nezbytnosti, např. při plnění úkolů k ničení objektů (cílů) nepřítele palbou dělostřelectva, tanků, PTRS a jiných palebných prostředků.

V průběhu boje o velký objekt, při odrazení z čela nepřítele i při vedení protizčela nepřítele má velký účinek nepřetržitě plněné osvětlení rozsáhlého pásma v prů-

běhu dlouhé doby. Přitom má velký význam zabránit demaskování rozmístění vlastních sil a prostředků a neztěžovat jim využívání přístrojů pro vidění v noci.

Při praktické přípravě útvarů a jednotek pro boj v noci je nutné věnovat zvláštní pozornost kontrole spolehlivosti přístrojů pro vidění v noci (zaměřovačů), kompleť signálních prostředků, palubních a silničních znamení, připravenosti zbraní, bojové a jiné techniky k činnosti v noci. Při dostatku času v letech Velké vlastenecké války byla organizována s jednotkami a útvary cvičení na téma plánovaného boje v situaci, blízké skutečnosti.

Útok v noci může začít průlomem obrany nepřítele, a to po přesunu vojsk z hloubky nebo z přímého dotyku s nepřítelem. Oba způsoby skýtají možnost dosáhnout v noci velkého překvapení při přechodu do útoku.

Při přechodu do útoku v noci je účelné rozvinovat se podle možnosti co nejbližší předního okraje obrany nepřítele. To umožňuje dosáhnout překvapení a vyhnout se velkým ztrátám. Spolu s tím někteří autoři doporučují určovat čáry rozvinutí do rotních proudů při činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní ve větší vzdálenosti od nepřítele, než ve dne. Zdůvodňují to nezbytností vyloučit zničení vojsk oslepujícím účinkem světelného záření vlastních jaderných úderů. Není to ovšem nutné, protože dvakrát až třikrát větší vzdálenost čáry rozvinutí od předního okraje obrany nepřítele nezaručuje oslabení působení světelného záření, které se v noci šíří na desítky kilometrů. Kromě toho tyto čáry nejsou stanoveny pro ochranu vojsk proti světelnému záření, ale k zabezpečení včasného rozvinutí praporů do předbojových sestav a k rychlému vyjití rot na určené směry útoku a na čáry přechodu do útoku.

Není možné souhlasit rovněž s názory, že hloubku bojových sestav vojsk při útoku v noci je nutné zmenšovat. To bylo charakteristické pro minulou válku, protože v jejím průběhu bylo velmi omezené používání osvětlovacích a signálních prostředků. V soudobých podmínkách, kdy se podstatně zvýšilo množství vysoce efektivních prostředků zabezpečení boje v noci (kromě vlivu ničivých faktorů jaderných zbraní), je zjevně neúčelné zmenšovat vzdálenosti mezi prvky bojové sestavy.

V současné době, tak jako v minulosti, je velmi složitou otázkou volba doby přechodu do útoku. V podstatě může být přechod zahájen kdykoli: Na začátku tmy, uprostřed noci, někdy i před svítáním.

Existují i určité přednosti při přechodu

do útoku v druhé polovině noci. Ze zkušeností vyplývá, že v tomto případě je možné nepřítele nečekaně překvapit, protože jeho bdělost v této době je zpravidla oslabena. V podobných podmínkách, zvláště při omezeném množství osvětlovacích prostředků, je někdy účelné přejít do útoku i před svítáním.

Jestliže situace umožňuje dosáhnout úplného překvapení, je někdy výhodné přejít do útoku bez palebné přípravy.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že překvapivé zteče v noci mají silný morální vliv na obránce. Hovoříme-li o palebném ničení nepřítele, musíme poznamenat, že podstatně vyšší možnosti soudobého průzkumu neumožňují v současné době dosahovat úplného překvapení ani v noci. Proto ve většině případů musí útok v noci předcházet krátká, ale mohutná palebná příprava ke zničení a umlčení živé síly a bojové techniky nepřítele, zvláště jeho osvětlovacích prostředků, radiolokačních a jiných technických prostředků zabezpečení boje v noci. Přitom je rovněž účelné používat oslepující a maskovací dýmové clony s cílem znemožnit nepříteli osvětlování jednotek a útvarů, které přešly do útoku.

Ze zkušeností z minulých válek vyplývá, že úspěšný útok v noci je možný jen za předpokladu maximálního využití tmy, vedení směle a rozhodné činnosti, dovedného spojování vysokých temp postupu s efektivní palbou. Přitom je nutné počítat s tím, že velké morální působení palby na bránícího se nepřítele v noci v mnoha případech vyrovnává její nedostatečnou přesnost.

Útok je zpravidla zahájen po palebné přípravě nebo mohutném palebném přepadu.

Údery jadernými zbraněmi a letectvem se obvykle vedou na nepřátelské objekty v hloubce. Při použití jaderných zbraní v noci je nutné brát v úvahu oslepující účinek světelného záření a učinit příslušná opatření proti němu.

Dělostřelectvo soustřeďuje v průběhu palebné přípravy palbu na operní body na předním okraji a v hloubce nepřátelské obrany na směru útoku pluků prvního sledu. Tanky a děla, které jsou určeny k přímé střelbě, využívají infračervené, umlčují a ničí palebné prostředky nepřítele v operních bodech na předním okraji.

Dělostřelectvo kromě plnění běžných úkolů ničí nepřátelské radiotechnické prostředky a infračervené a osvětluje terén.

Motostřelecké a tankové jednotky prvního sledu útočí ve stanovené době na přední okraj a rozvíjejí útok do hloubky.

Postupují přesně v určených směrech, pe-

riodicky vyznačovaných světelnými orientačními body; ty jsou vytvářeny speciálně vyčleněnými děly, četami a bateriemi.

Zvláštní význam má směla a do krajnosti odvízná činnost jednotek a rozsáhlá iniciativa všech velitelů zaměřená k rychlému využití výhodné situace pro splnění stanovených úkolů.

Prudká zteč předního okraje nepřátelské obrany a vklínění jeho bojových sestav trhlínami a mezerami dezorganizuje nepřítele, narušuje systém jeho paléb, velení a součinnost.

Většina přiděleného dělostřelectva se podřizuje praporům a rotám k zabezpečení jejich samostatnosti při rozvíjení útoku v hloubce. Signály pro přenos a zastavení palby dělostřelectva dávají velitelé praporů a rot.

Síly a prostředky PVO se obvykle přemísťují v průběhu útoku tak, aby byla zabezpečena nejen spolehlivá obrana útočících vojsk proti úderům vzdušného nepřítele, ale i rychlé zničení osvětlovacích prostředků ve vzduchu.

Letectvo vede údery na zálohy, raketové a dělostřelecké prostředky, místa velení, radiolokátory a jiné důležité cíle, plní úkoly osvětlování terénu a objektů v hloubce rozmístění nepřítele.

K vyloučení překvapivé protizteče nepřítele je nezbytné včas vyslat průzkum, periodicky osvětlovat terén ve směru možného přísmu záloh a včas připravit manévry druhých sledy, protitankovými zálohami a pohyblivými oddády zatarasovacími.

Zvláštní pozornost při průlomu obrany v noci vyžaduje příprava přechodu z noční k denní bojové činnosti. Proto je nezbytné včas upřesnit úkoly průzkumu i útočícím útvarům a jednotkám. K zabezpečení vysoké připravenosti dělostřelectva k palbě podpoře útvarů za svítání, kdy může dojít k zásadní změně situace, je účelné přiblížit dělostřelectvo k čáře předních jednotek a centralizovat řízení palby. Za svítání je rovněž nezbytné spolehlivě opevnit obsazené čáry, připravit k činnosti předem posunutá oddády a taktické vzdušné výsadky, síly a prostředky k odrazení možných protiztečí a zabezpečení boků, blíže přismout druhé sledy (zálohy).

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že ve spojitosti s omezenou

viditelností a v důsledku toho vznikající pravděpodobnosti přemísťování bojových sestav je účelné v noci zasazovat do boje druhé sledy útvarů a někdy i svazků. Nezbytnost jejich zasazení může být spolu s tím podmíněna vzniklou situací. Je pravděpodobné, že soudobé vyzbrojení vojsk zabezpečuje jejich organizované zasazení do boje v noci, a proto bude častějším jevem než dříve. Jak vyplývá ze zkušeností, je proto nutné dobře vyznačit osy přesunu, čáru zasazení, směry útoku jednotek prvního sledu a kromě toho osvětlovat nepřítele jak před čarou zasazení, tak i na bocích.

V letech Velké vlastenecké války velmi často vznikaly **noční střetné boje**. Ve většině případů byly pokračováním střetných bojů, které začaly ve dne nebo za stmívání.

V soudobých podmínkách za vysoké mobilnosti vševojskových útvarů a svazků mohou střetné boje v noci vznikat častěji než v minulosti. To je podmíněno snahou stran maximálně využívat noci k přismutí záloh k čáře dotyku a dosahovat nepřetržitého vedení aktivní bojové činnosti. Na druhé straně je to dnes možné v důsledku vybavení vojsk velkým množstvím prostředků zabezpečení boje v noci.

Zvláštností střetného boje v noci jsou více dynamické a náhlější změny situace v důsledku narůstání pravděpodobnosti vedení překvapivých úderů. Proto se zůstává boj o získání a udržení iniciativy. Na výjimečně velkém významu nabývá smělost, odvaha a rozhodnost činnosti.

V těchto podmínkách mají zvlášť důležitý význam vedení mohutného počátečního úderu a v průběhu boje vysoká taktická samostatnost útvarů a jednotek, jejich schopnost působit bez vzájemné součinnosti s druhými útvary a jednotkami. Při rozvíjení útvarů a svazků do bojové sestavy byla věnována zvláštní pozornost jejich utajenému vyjití na určené směry a čáry rozvinutí. K dosažení překvapení přesunovály se hlavní síly na čáru střetnutí s nepřítelem pod ochranou noci. Osvětlovací prostředky byly používány jen při zahájení boje. Po zahájení zteče hlavních sil byly používány bez omezení. K předejití nepřítele v zahájení dělostřelecké palby přesunovalo se hlavní uskupení dělostřelectva zpravidla za předem posunutými oddády.

Úspěšné vedení nepřetržitého útoku ve dne v noci bezprostředně závisí na úrovni přípravy velitelů, štábů a vojsk, na jejich neustálé připravenosti rychle přecházet z jedné podmínek do druhé bez toho, aby přerušovali aktivní bojovou činnost.

Všechno to bezesporu vyžaduje neustálé zdokonalování profesionálního mistrovství důstojnických kádřů, především plnit složité úkoly při přípravě útočného boje v noci a jeho všestranném zabezpečení i při spolehlivém velení vojskům.